

→ til at viðgera hetta evnið so nógv, tí hann metir, at tað er so nógvur politikkur í tí.

-Eg haldi tað er avgerandi at gera sær greitt, at her eru nakrar primerar orsøkir til kreppuna, sum einki hava við bankaskipanina at gera.

Politikkur komin upp í

-Men heldur tú at føroyingar at fáa sína dóm-
arakanning?

-Tað havi eg onga mein-
ing um. Henda sakin er
vordin politiserað alt ov
nógv av øllum pørtum og er
komin langt út um tað, sum
búskaparfrøðingar takast
við.

-Heldur tú føroyska krav-
ið um dóm-arakanning er
rimuligt?

-Talan er um tvey ting
her. Tað eina er, hvat hvør
hefur sagt við hvønn, er tað
nakar, sum fjalt nakað osfr.
Tað veit eg einki um. Tað
má so kannast onkurs-
vegna. Hitt er, hvat veru-
leikin er í hesi sakini. Og
hann er, at vit hava eina
bankaskipan, sum er ko-
lapsaður. Vit hava hoyrt
fleiri nevndir og serfrøð-
ingar úttalað seg um hetta.
Eg trúgvi ikki, at tað er
nakar av hesum, sum held-
ur, at bankakreppan er tann
primera kreppan í Føroy-
um.

Martin Paldam heldur tað
vera sera tragiskt, at fólk
hava gjørt bankakreppuna
til ta primeru kreppuna.

-Men var tað ein røtt av-
gerð at hjarga banka-
skipanini í oktober 1992?

-Tað haldi eg. Tað hevði
verið gjørt í flest øllum øðr-
um londum eisini.

Rætt at senda rokning til føroyingar

-Men nú tá Føroyar hava
sama valuta sum danir og
eru partur av donsku pen-
ingaskipanini, var tað tá
rimuligt, at rokningin fyrri
bankahjargina varð
send til føroysku skatta-
borgararnar og ikki til
statkassan?

-Sjálvandi. Tað hevði
verið ein fullkomiliga "af-
sindig situation", um polit-
ikarar í einum landi, sum
hava ført samaland út í eina
kreppu, senda rokningina til
eitt annað land. Høvdu vit
sett niður eina nevnd av
fronskum, týskum ella
amerikonskum búskapar-
frøðingum; so haldi eg ikki
tú hevði funnið ein, sum

hevði sagt, at tað var
rimuligt, at rokningin varð
send til danska fólkid.

-Men er talan um eitt
annað land, tá vit tosa um
valutaunion og felags pen-
ingaskipan?

-Tá vit tosa um øll tvey
stóru lánini, sum Føroyar
hava tikið í útlendskum
bankum, so eru tvey tikið av
føroysku stjórnini og ikki
av teirri donsku. Tá vit tosa
um fiskivinnupolitikkin, so
er tað tann føroyski fiski-
vinnupolitikkurin, sum er
rikin.

Martin Paldam visir á, at
er talan t.d. um eina komm-
unu á Bornholm, sum tekur
eitt lán, so skulu íbúgv-
ararnir har gjalda lánini
aftur, men ein kommuna á
Bornholm kann ikki taka
eitt lán uttan at hava fingið
loyvi til tess frá donsku
stjórnini. Ein kommuna á
Bornholm kann heldur ikki
reka sín egna fiskivinnu-
politik.

Føroyingar krevja og eftir
míni metan viðrøttum at fáa
eitt ávist sjálfstýri. Eg haldi
tað er heilt rætt, at føroy-
ingar fáa tað, tí landið er í
eini heilt aðrari støðu enn
t.d. Bornholm, men tá
fylgir so eisini onnur
ábyrgd við.

Martin Paldam heldur
ikki, at Føroyar klárar seg
heilt einsamallar men eiga at
hava ávist sjálfstýri.

Orsøkin til kreppuna

-Hvør er so orsøkin til
kreppuna í Føroyum?

-Fyrsta tað fyrsta ein
skeivur fiskivinnupoli-
tikkur og harnæst at ein
hefur lænt og brúkt alt ov
nógvar pengar.

-Nógv siga, at føroy-
ingar klára ikki at gjalda
aftur alla skuldina og tvey
halda, at danir eiga at
strika part av henni. Er tað
rimuligt?

-Eg haldi ikki tað er rímu-
ligt, men tað er møguligt, at
tað hendir.

Burturvið at sammeta Føroyar við menning- arlondini

-Nú hevur Danmark slept
nakað av skuldini menning-
argarlond hava í Danmark.
Átti tað at verið gjørt her
eisini?

-Tað er fullkomiliga burt-
urvið at samanbera Føroyar
við eitt menningarlond t.d.
Mosambique. Føroyar eru
eitt vælferðarsamfelag,
meðan menningarlondini

Paldam um ráðini frá IMF til føroyingar:

Eins neyðug sum at fara til tannlækna

IMF er ein felagsskapur, sum hevur til uppgávu at kurera gjalds-
javnakreppur. Um eitt land sum avleiðing av, at tað hevur lænt eina rúgvu av pengum, ikki
megnar at gjalda teir aftur, so má tað spennast lívreimina inn so ella so. Og so er
eisini við Føroyum og tí eru ráðini frá IMF til føroyingar eisini tvey einastu røttu.
Eg kenni ongan, sum hevur funnist at IMF, ið er komin við nøkrum betri alterna-
tívi sigur Martin Paldam um leiklutin hjá IMF í kreppum sum tí føroysku.

IMF at líkna

við ein tannlækna

-Er tú forsprákarari fyrri IMF-
modellinum, har "kalt og
kyniskt" verður skorið nið-
ur á sosiala økinum fyrri at
lond kunnu gjalda aftur
sina skuld?

-Hví er tað kalt og kyniskt
at siga, at fólk og lond, sum
læna nógvar pengar, skulu
gjalda teir aftur? Fer tú nú og
keyp tær ein stóran bil fyrri
nakrar pengar, sum tú ikki
eigur, kanst tú so siga, at tað
er sera synd í tær, tá tú skal
gjalda fyrri bilin. Og er tað tá
so, at tú bara kanst fara til
sosialu umsitingina og biðja
hana betala?

-Men um tað nú er so, at
høvuðsvinnan av náttúrlig-
um orsøkum hevur kúkað,
er tað tá ikki náttúrligt, at tú
tá fær hjálpið - við eitt nú
eftirgeving av skuld - held-
ur enn bara at skula liva
eftir hesi kúðu og kynisku
IMF reseptini!

-Hví siga, at hetta er kyn-
iskt. Latíð okkum taka eitt
dømi. Eg plagi altíð at sam-
meta IMF við ein tannlækna.
Fær tú ilt í tenninar,
so fer tú sjálvandi til tann-
læknan. Hvát ger hann! Jú
hann borar. Tað fær tú ilt av
og tað kann virka kyniskt, at
hann borar í tínum tonnum.
Tað er ræðuligt. Men tað
kann vera, at tað hjálpir.
Men tað kann jú eisini vera,
at borar hann ikki í tínum

Martin Paldam, búskaparfrøðingur: -Eg plagi altíð at
sammeta IMF við ein tannlækna. Mynd kalmar

talán er um eru avgjört mill-
um tvey fátækastu londini í
heiminum.

-Nú sigur onkur, at Fø-
royar líkjast einum menning-
argarlandi, nú vit bert hava
eina vinnu?

-Allar definitiónir uppá
menningarlond stava frá
livistøði. Tað tilskotið, sum
Føroyar fáa úr Danmark um
árið, er størri pr. íbúgv enn
samláða innstøkan hjá teim-
um 10 fátækastu londunum
pr. íbúgv. So hetta kann als
ikki sammetast. Føroyska
livistøðið hevur verið fullt á
hædd við tað danska. Nú er
tað minkað nakað og er í
lötuni eitt sindur lægri enn
tað bretsku og hægri enn tað
írska. Hetta eru lond sum
verða mett sum rík lond. So
lond sum danir vilja sleppa
skuld eru bert tvey avgjört

fátækastu í heiminum.

Vit spurdu Martin Pal-
dam, hvat hevur størri týd-
ning: at Føroyar gjalda alla
skuld aftur og at tað harvið
fer at taka mong mong ár,
áðrenn landið kemur upp-
undan aftur ella um ein part-
ur av skuldini verður strik-
aður soleiðis at landið kemur
skjótari fyrri seg aftur?

-Hvat fara føroyingar í
framtiðini at siga, um nú
skuldin ella partur av henni
verður strikaður. Teir fara
at siga, at tað er í finasta lagi
at fara út at læna. Vit hava
eina sjálfstøðuga stjórn,
sum kann læna tað hon vil,
og tá so okkurt er galið, so
verður skuldin bara eftir-
givin. Hetta eru royndirnar.

Martin Paldam heldur
slíkt vera ómoralskt. Hetta
er heldur ikki nakað, sum

onnur lond sleppa við. Eis-
ini Danmark hevur lænt
nógvar pengar, og hesin
peningur er afturgoldin.

Speglíð tykkum í Costa Rica

-Men heldur tú, at vit klára
at rinda hesa skuld aftur,
uttan at tað fer at syndra
okkara vælferðarsamfel-
ag?

-Tað er greitt, at tað verður
sera tungt, tí talan er um
eina sera álvarsliga kreppu,
sum kostar hvørjum føroy-
ingi nóg.

Paldam visir í hesum
sambandi til kreppuna á
Costa Rica. Landið er nakað
fátækari enn Portugal. Tvs.
at tjóðarúrtøkan pr. íbúgv
liggur um ein tróing av tí
føroyska. Costa Rica lænti
næstan líka nóg sum fø-

tonnum, so verður tað enn
verri.

IMF er ein felagsskapur,
sum hevur til uppgávu at
kurera gjalds-
javnakreppur. Um eitt land sum avleiðing
av, at tað hevur lænt eina
rúgvu av pengum, fær trup-
ulleikar við at gjalda teir
aftur, so má tað spennast
reimina inn.

-Men eru ikki eisini mong
dømi um, at slík ráð frá
IMF hava verið til størri
skaða enn gagn?

-Tað eru nógvar fólk, sum
finnast at IMF. Tey gera tað
sum við dómnum um tann-
læknan. Lat okkum taka eitt
land sum Zambia og siga, at
nú fer koparprísurin í botn.
Tað er ikki nakað, sum IMF
ger. Tað er heldur ikki IMF,
sum fær toskin at hvørva.
Uppgávan hjá IMF er rætt
og slætt at finna fram til,
hvussu eitt land, sum endar í
eini kreppu, sleppur burtur
úr henni aftur. Og tað finst
eftir tí eg veit um eingin,
sum hevur funnist at IMF,
ið er komin við nokrum al-
ternativi.

oyingar í fleiri ár í 70-unum.
Tað hevði eina kreppu við
sær, at tjóðarúrtøkan fór
niður í eina helvt yvir eitt
tiggju ára tíðarskeið. Nú
gongur upp eftir aftur. Tað
hefur verið ein sera ring
kreppa, har eingin hevur
eftirgivið nakað av skuld.
Landið hevur ikki fingið eitt
oyrað forerandi.

Tá eitt milluminnstøku-
land við sínum politikki
kemur út í eina so stóra
kreppu, so hevur tað við sær
stórar og óhugnaligar av-
leiðingar fyrri fólkid. Tað
hefur tað alla staðni. Og tað
er ein vanlukka. Men tað er
ikki ein vanlukka, sum
danska stjórnin ella Den
Danske Bank - í tí føroyska
fórinum - hevur ábyrgdina
av.